

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Jolanta Fedak

DUS/0700/85/MS/10

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 4.05.2010

nr 2638 podpis

Warszawa, dnia 30 kwietnia 2010 r.

SECRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 4.05.2010
nr 3132 podpis *Mesur*

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu RP

W odpowiedzi na wystąpienie Pana Marszałka z dnia 31 marca 2010 r., znak: BPS/DSK-043-2622/10, dotyczące oświadczenia senatora Marka Trzcíńskiego złożonego podczas 51. Posiedzenia Senatu RP w sprawie braku skutecznego aparatu spełniającego funkcję kontrolną w stosunku do nieuczciwych pracowników i pracodawców, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Niewątpliwie problem „szarej strefy” podniesiony w oświadczeniu Pana Senatora jest zjawiskiem niepokojącym i budzącym uzasadniony sprzeciw. Niestety zjawisko to występuje w szerszym lub węższym zakresie we wszystkich krajach – najmocniej zaznaczając się tam, gdzie nadmierne regulacje państwa ograniczają swobodę przedsiębiorstw i dają im niewielką szansę na zysk. Negatywnie na decyzję funkcjonowania w gospodarce oficjalnej wpływają wysokie podatki, a także obciążenia paropodatkowe tworzące klin podatkowy, będący różnicą między całkowitymi kosztami pracodawcy, a płacą netto pracownika. Na jego wielkość wpływają obciążenia składkami na ubezpieczenia społeczne (opłacane zarówno przez pracodawców, jak i zatrudnionych), obciążenia pracodawcy związane z zatrudnieniem pracowników oraz podatek dochodowy.

W swoim oświadczeniu Pan Senator wyraża tezę, jakoby przyczyną wychodzenia z legalnego rynku pracy i przechodzenia do szarej strefy jest „permanently postępujący wzrost kwoty różnych składek, których obowiązek uiszczenia spoczywa na pracodawcy”. Nie mogę się z tym zgodzić. Muszę wskazać, że składki na ubezpieczenia społeczne nie tylko nie rosły od czasu wprowadzenia reformy ubezpieczeń w 1999 r., ale wręcz ich wysokość spada.

Zgodnie z art. 22 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) stopy procentowe składek wynoszą:

- 1) 19,52 % podstawy wymiaru - na ubezpieczenie emerytalne,
- 2) 6,00 % podstawy wymiaru - na ubezpieczenia rentowe;
- 3) 2,45 % podstawy wymiaru - na ubezpieczenie chorobowe;
- 4) od 0,40 % do 8,12 % podstawy wymiaru - na ubezpieczenie wypadkowe.

Składka rentowa dwukrotnie ulegała obniżeniu z pierwotnych 13 % podstawy wymiaru finansowanych po równo przez pracodawcę i pracownika, przez obowiązującą od dnia 1 lipca 2007 r. do dnia 31 grudnia 2007 r. stopę procentową wynoszącą 10,00% podstawy wymiaru, (składkę w wysokości 3,5% podstawy wymiaru finansowali z własnych środków ubezpieczeni, a składkę w wysokości 6,5% podstawy wymiaru finansowali z własnych środków płatnicy składek), do aktualnej wysokości 6%, gdzie ubezpieczony i płatnik składek są obciążeni odpowiednio składką w wysokości 1,5% i 4,5% podstawy wymiaru.

Przechodząc do kolejnej podniesionej w oświadczeniu kwestii, tj. „obniżenia kosztów pracy poprzez ograniczenie możliwości skorzystania z wcześniejszych emerytur”, uprzejmie informuję, że w wyniku reformy polskiego systemu ubezpieczeń społecznych, możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę, co do zasady zakończyła się z dniem 31 grudnia 2008 r. Od dnia 1 stycznia 2009 r., w wyniku wdrożenia rozwiązań reformy, faktyczny wiek emerytalny został podniesiony o blisko 4 lata i wynosi obecnie 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn. Jedynie dla części osób, które utraciły możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę z tytułu pracy w warunkach szkodliwych lub o szczególnym charakterze, z dniem 1 stycznia 2009 r. weszła w życie ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656). Ustawa ta ma jednak charakter wygasający.

Pragnę przy tym zauważyć, że działania związane z likwidacją wcześniejszych emerytur miały na celu, między innymi, zmniejszenie obciążeń finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Likwidacja możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę, jest równoznaczna z przedłużeniem okresu aktywności zawodowej ubezpieczonych. W konsekwencji oznacza to zwiększenie wpływów ze składek do Funduszu emerytalnego, i aczkolwiek nie zlikwiduje deficytu Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, będzie sprzyjać zmniejszeniu koniecznej dotacji uzupełniającej z budżetu państwa, a tym samym zmniejszy presję na zwiększenie obciążeń podatkowych czy składkowych.

Odnosząc się do kolejnego podniesionego zagadnienia, tj. wprowadzenia ogólnospołecznej kampanii, uświadamiającej charakter konsekwencji, jakie wynikają z nieformalnych porozumień - jako ważnego elementu w walce z nielegalną wypłatą części wynagrodzenia, uprzejmie informuję, że zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1998 r.

o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.), Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest zobowiązany przesłać ubezpieczonemu, urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 r., informację o zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składkach ogółem, według stanu na dzień 31 grudnia poprzedniego roku. W informacji tej Zakład podaje dodatkowo m. in. wysokość:

- 1) zwaloryzowanego kapitału początkowego według stanu na dzień 31 grudnia poprzedniego roku, w przypadku gdy kapitał ten został już ubezpieczonemu obliczony;
- 2) hipotetycznej emerytury;
- 3) składek na ubezpieczenie emerytalne, z wyłączeniem składek na OFE:
  - a) należnych - w przypadku ubezpieczonych niebędących płatnikami tych składek,
  - b) wpłaconych - w przypadku ubezpieczonych będących płatnikami tych składek - za ostatnie 12 miesięcy kalendarzowych, według stanu na dzień 31 grudnia poprzedniego roku, w wysokości nominalnej, w podziale na miesiące;
- 4) składek na otwarte fundusze emerytalne, należnych i odprowadzonych.

Wysokość hipotetycznej emerytury podaje się ubezpieczonemu, który na dzień 31 grudnia poprzedniego roku ukończył co najmniej 35 lat, z uwzględnieniem:

- 1) wysokości hipotetycznej emerytury, jaką uzyskałby w wieku emerytalnym, wynoszącym 60 lat dla kobiety i 65 lat dla mężczyzny, oraz
- 2) wysokości hipotetycznej emerytury, jaką uzyskałby w wieku, o którym mowa w pkt 1, gdyby za każdy pełny miesiąc przypadający do osiągnięcia tego wieku na jego koncie była ewidencjonowana hipotetyczna kwota składki obliczona przez podzielenie ogólnej kwoty składek na ubezpieczenie emerytalne, przez wyrażony w miesiącach okres podlegania ubezpieczeniu emerytalnemu.

Jeżeli ubezpieczonemu do osiągnięcia wieku emerytalnego brakuje nie więcej niż 5 lat, podaje się dodatkowo, poczynając od 2009 r., informacje o wysokości hipotetycznej emerytury, jaką by uzyskał w wieku przekraczającym ten wiek o rok, a także dwa, trzy, cztery i pięć lat.

Jeżeli ubezpieczony przekroczył wiek emerytalny i nie wystąpił o ustalenie emerytury, hipotetyczną emeryturę oblicza się dla jego faktycznego wieku oraz kolejnych pięciu lat.

Jak zatem widać, Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadzi szeroką akcję informacyjną polegającą na przekazywaniu ubezpieczonym indywidualnych informacji o stanie konta, co pozwala zapoznać się z wyliczoną na podstawie wpłaconych składek wysokością przyszłej emerytury. Zwiększa się też w ten sposób „świadomość emerytalna” uczestników systemu. Dzięki informacjom uzyskanym z ZUS, ubezpieczeni mogą również w pośredni sposób kontrolować uczciwość swych płatników.

W odniesieniu do podstawowej kwestii podniesionej w oświadczeniu, tj. braku skutecznego aparatu spełniającego funkcje kontrolną w stosunku do nieuczciwych pracowników i pracodawców, uprzejmie informuje, że zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy – organem powołanym do sprawowania nadzoru i kontroli przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa oraz higieny pracy, a także przepisów dotyczących legalności zatrudnienia i innej pracy zarobkowej jest Państwowa Inspekcja Pracy.

Minister Pracy i Polityki Społecznej nie jest jednak upoważniony do oceniania działalności Państwowej Inspekcji Pracy. Przepisy art. 2 wymienionej ustawy ustanawiają bowiem podległość Państwowej Inspekcji Pracy – Sejmowi RP, natomiast nadzór na Państwową Inspekcją Pracy powierzają Radzie Ochrony Pracy.

Dodatkowo uprzejmie informuję, że do zakresu działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z art. 68 ust. 1 pkt 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, należą kontrole płatników składek, przeprowadzane z częstotliwością umożliwiającą dochodzenie należności z tytułu składek i wypłaconych świadczeń (§ 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przeprowadzania kontroli płatników składek (Dz. U. Nr 164, poz. 1165). Kontrole te przeprowadza się jako kontrole planowe mające na celu okresową ocenę płatnika składek wywiązywania się z nałożonych obowiązków ustawowych w zakresie ubezpieczeń społecznych. Zakład przeprowadza także kontrole doraźne na skutek informacji od ubezpieczonych, sygnałów instytucji zewnętrznych (Państwowa Inspekcja Pracy, Urząd Kontroli Skarbowej, Urząd skarbowy), a także z własnych potrzeb.

Kontrole obejmują swoim zakresem sprawy wymienione w art. 86 ust. 2 powołanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych:

- 1) zgłaszanie do ubezpieczeń społecznych,
- 2) prawidłowość i rzetelność obliczania, potrącania i opłacania składek oraz innych składek i wpłat, do których pobierania zobowiązany jest Zakład,
- 3) ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i wypłacanie tych świadczeń oraz dokonywanie rozliczeń z tego tytułu,
- 4) prawidłowość i terminowość opracowywania wniosków o świadczenia emerytalne i rentowe,
- 5) wystawianie zaświadczeń lub zgłaszanie danych dla celów ubezpieczeń społecznych,
- 6) dokonywanie oględzin składników majątku płatników składek zalegających z opłatą należności z tytułu składek.

Sygnalizowany w oświadczeniu problem w istocie rzeczy dotyczy jednak osiągnięcia przez pracowników przychodów, których część pozostaje nieujawniona w obowiązujących prawem ewidencjach. Praktyka pokazuje, że przychody te ujawniane są sporadycznie, bowiem pracownicy w okresie zatrudnienia nie chcą obciążać, z obawy przed utratą pracy, swoich pracodawców. Postępowanie mające na celu działania polegające m.in. na zgłaszaniu nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo albo na wysokość świadczeń, nawet za zgodą zainteresowanego, zostało zakwalifikowane jako czyn zabroniony pod groźbą kary w art. 219 ustawy z dnia 6 marca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.) oraz jako wykroczenie skarbowe lub przestępstwo skarbowe w zależności od kwoty uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej, unormowane w art. 53 § 2 i 3 ustawy z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765 z późn. zm.) i wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego z wniosku ubezpieczonego przez prokuraturę. Samo złożenie oświadczenia, bądź zeznania świadków (innych pracowników) o innej kwocie przychodu niż faktycznie zaewidencjonowany nie jest wystarczającym dowodem do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, bowiem w świetle art. 50 ust. 2j ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne nie może być udowadniana zeznaniami świadków.

Zakład przeprowadza rocznie ponad 65 tys. kontroli, a ich wyniki kształtują się na poziomie ponad 220 mln zł. W wyniku kontroli, w 2009 roku - 28 051 osób objęto ubezpieczeniami społecznymi, natomiast 10 266 osób wyłączone z ubezpieczeń społecznych. Przedmiotowe wyniki nie obejmują przychodów nieewidencjonowanych.

MINISTER
Jolanta Fedak